

Lucilla Burnová: Řecké mýty.

Lidové noviny, 1999; 192 s. ISBN: 80-7106-220-0

(z anglického originálu *Greek myths*, British Museum Press, London 1995)
Vypracovala Veronika Šodková (FF MU Brno 2012, UČO: 415580)

Autorka knihy je kurátorkou Britského muzea v Londýně, kde se specializuje na antické vázy a terakoty, kromě toho také hojně přednáší a vydává odborné články, kromě knihy, zmiňované v této recenzi, jí vyšla i monografie o červenofigurovém malíři Meidioví, *The Meidias painter* (Oxford, 1987).

„ ...řecká civilizace tvoří základ západní společnosti a studium řecké kultury bylo ještě donedávna značně důležitou součástí vzdělávacích systémů západního světa...“ (str. 102)

Knížka nás seznamuje s přibližně dvaceti příběhy, tématicky členěnými do sedmi okruhů (Hérakleovy práce; Théseus z Athén; Trójská válka; Příběh Odysseův; Iásón, Médeia a zlaté rouno; Perseus a Medúsa; Oidípús a thébský cyklus).

Jak Burnová sama uvádí, její výběr je mírně subjektivní, z velkého množství dochovaných vyprávění se ale snažila vybrat ty nejdůležitější a nejzajímavější (viz *Autorčina poznámka*, str. 112). Myslím, že se jí to docela povedlo.

Nejde ale jen o převyprávění příběhů, autorčin záměr byl zřejmě přimět nás k tomu, abychom si uvědomili význam mýtů pro tehdejší řeckou společnost (ale nejen pro ni), jak naznačuje již v úvodu na příběhu o Persefoně, která se proti své vůli musí provdat za vlastního strýce Háda.

- Na domluvě s rodiči, že v podsvětí musí zůstat alespoň 1 čtvrtinu roku je například vidět nejen to, jak si staří Řekové zdůvodňovali střídání úrodných měsíců (kdy je Persefona ve světě živých) s těmi neúrodnými, ale také částečně smutný rituál svatby, kdy se dívka musí odpoutat od rodiny a stát se tak ženou.

„Podobně jako Persefonin sestup do světa mrtvých, z něhož vychází už jako manželka, byla řecká svatba iniciačním obřadem, k němuž patřilo oddělení dívky od vlastní rodiny, zasvěcení do povinností manželky a poté opětné začlenění do společnosti, kde se směla znovu stýkat s vlastními příbuznými, ale už v odlišném postavení.“
str. 10

Témata z oblasti mytologie se ale promítala i do života řecké společnosti jako takové (recitace hymnů na dané bohy při svátcích, předvádění jejich činů na divadelních představeních aj.) - Ukazuje se, že Řekové se s mýty setkávali téměř denně, byly pro ně zdrojem poučení i zábavy, jejich recitace se učila na školách, existovali i profesionální vypravěči mýtů.

„V Athénách 5. století před naším letopočtem by kniha o mýtech nenašla odbyt, Řekové totiž mýty nevykazovali do jakési oddělené oblasti života.“ (str. 101) ¹

- Není se proto čemu divit, že tato tematika ovlivnila nejen poezii, ale také malířství, sochařství i jiné formy umění. Kniha nás proto seznamuje s ukázkami předmětů denní potřeby (kromě vázových maleb také mince, reliéfy, sochy a rytiny, určené k uctívání), na kterých si můžeme prohlédnout vyobrazení daných bohů, včetně popisů jejich atributů.

---

¹ Oproti tomu v pozdějších dobách se tyto knihy těšily velkému zájmu veřejnosti.

Řecké mýty jsou obecně vnímány jako poučné příběhy z jejich života, dávající nám příklad pro vlastní chování- nejen k výchově dětí, ale i pro pobavení a poučení dospělých, přičemž bohové mívají často i špatné lidské vlastnosti, jako je závist, hašteřivost, marnotratnost apod. Tyto skutečnosti je pomáhají přibližovat běžným smrtelníkům.

„Ve většině řeckých mýtů však hrají větší úlohu héroové (a heroiny). Řekové žijící v historických dobách se rádi domnívali, že jejich vlastní době předcházela věk héroů.“²

Přesto je pro orientaci v mýtech nutné seznámit se s **rodokmenem bohů** (str. 14-19)³

Další kapitoly se už věnují jednotlivým příběhům, autorka se vždy snaží přiblížit čtenáři svět lidí, kteří „věřili“ jejich pravdivosti a snažili se s jejich pomocí dosáhnout osobní harmonie a plnohodnotného života. (**vymezení pojmů víra/ náboženská víra a pohled na mýty jako součást historie- viz str. 101**)

Kapitoly

Hérakleovy práce (str. 20- 31)

Prvních 6 prací se odehrává na Peloponésu (*zabití nemejského lva, lernské hydry- „zatařování“ hlav- pomoc syna Ioláa, chycení divokého kance a kerymejské laně* (zapůjčené Artemidou), *zabití stymfálských ptáků-* provedení tohoto úkolu se v různých zdrojích liší, čištění „*Augiášova chléva*“-důvtip- Athéna);

zbytek pak mimo něj: *musel chytit divokého býka z Kréty* (zůstal živý- zabil ho až Théseus), *přivést Diomédy lidožravé koně z Thrákie* (dal jim sežrat krutého pána, čímž je zkontroloval), z oblasti Černého moře měl *přinést pás královny Amazonek*, Héra ale rozšířila pověsti o tom, že Hérakles chce královnu unést, což vedlo ke krvavým bojům (H. ho neměla ráda- nemanželský syn Dia) .

---

² **Hésiodova teorie: 4 lidská pokolení (zlaté, stříbrné, bronzové- válečníci, vyhubili se; „polobozi“-héroové= přímí předci lidí)**

„to jsou oni muži, jejichž skutky a povahy utvářejí řecké mýty: potírali bájně nestvůry, plavili se přes moře, aby našli Helenu, umírali na pláních Tróje či obléhali Thébskou citadelu o sedmi branách. Po smrti přebývali jako ... Mnozí héroové měli božského otce nebo matku

... všichni však byli vznešeného původu (králové nebo vladaři, vládci zemí či měst, velitelé armád, vlastníci pohádkového bohatství). Všichni do jednoho byli pohlední, urostlí a stateční. Zachovávali přísná pravidla chování (uctivost, pohostinnost), naplňovali svůj osud, svět héroů nebyl od světa bohů zřetelně oddělen.“ (str. 12-13)

³ **řečtí bohové**

Úranos (nebe)+ Gaia (Země)- mnoho dětí;

nejmladší: Kronos- usekl otcí genitálie, aby nemohl dál plodit a hodil je do moře- zrození Afrodité*

Kronos + sestra Rheia- 5 dětí- požíral je (věděl, že 1 z nich ho zabije);

Rhea Dia ukryla na Krétě (hora Ída), Kronos místo něj spolknul kámen. Až Zeus dospěl, donutil otce vydávat jeho sourozence, kteří mu pak vyhlásili válku.

Tři synové Zeus, Poseidon a Hádes pak losovali o moc. Jejich sestry vládly společně s nimi (Hestiá, Démeter, Hérá);

Hérá+ Zeus: Ares, Hefaistos, Héba, Eileithie

- nemanželské děti: Athéna, Persefoné, Apollon a Artemis, Dionýsos, Hermés, *Afrodité- 2 verze o jejím zrození

Poslední tři úkoly hrdina plní mimo Řecko. Z Erytheie měl *přivést Géryonovo stádo červených krav* (velmi náročný úkol), dále *měl přivést Kerbera a sehnat zlatá jablka věčného mládí ze zahrady Hesperidek* na konci světa (také existuje několik verzí o provedení tohoto úkolu, každopádně právě tato jablka mu zajistila jeho nesmrtelnost).

Byl oddaný přítel (zápasil se smrtí za manželku krále Adméta- obět'), občas trochu unáhlený milovník vína, jídla i žen- není se proto čemu divit, že se mezi lidmi těšil velké oblibě, jeho příběhy byly inspirativní téměř pro všechny obyvatele tehdejšího světa (dokázal bojovat se smrtí, byl „superhrdinou“).

Zemřel ale neslavně- byl otráven vlastní ženou (odplata kentaura Nessa).

Zajímavé je, že Eurystheos (zadavatel úkolů) bývá často vyobrazován v situaci, kdy se schovává ve velké nádobě před stvořeními, která mu Héraklés na jeho popud nosí. Atributem Hérakla se pak stala kůže nemejského lva z jeho prvního úkolu.

- další kapitoly:
- Théseus z Athén* (str. 32-40)
  - Trójská válka a příběh Odysseův* (str. 41-79)
  - Iásón, Médeia a zlaté rouno* (str. 80-85)
  - Perseus a Meúsa* (str. 86-89)
  - Oidipús a thébský cyklus* (str. 90-93)

Závěrem

Řecké mýty daly vzniknout množství nenahraditelných památek (písemných i uměleckých), byly symbolem vznešenosti a nadčasovosti (Botticelli v 15. století tvoří zároveň křesťanská i mytologická témata: Zrození Venuše/ Zvěstování).

Jde o velký a dlouhodobý zdroj inspirace- v období romantismu byla cesta do Řecka nebo Říma součástí ukončení vzdělání, což jistě přispělo k rozšíření zájmu o tuto kulturu.

Divadlo, které v Řecku vzniklo, také z velké části vychází právě z mýtů (Francie, 17. století: tragédie Jeana Racina- Faidra, Oidipus a Ifigenie aj.).

Inspirace mýty se zdá být nevyčerpatelná, své poslání si v nich hledají téměř všechny generace v kterémkoliv století lidské existence. ⁴

„Skutečnost, že se mýty stále upravují a přepracovávají, svědčí o trvalé síle jejich imaginativního odkazu.“ (str. 108)

Proto je vhodné se s některými příběhy seznámit i v dnešní době nejen pro jejich kouzlo, ale i k zamyšlení nad současným světem a lidským chováním, které se (jak se zdá) od dob Olympanů příliš výrazně nezměnilo- možná ubylo héróů a fatalistů, ale drobné prohřešky, jako hašteřivost nebo chamtivost, nás provází už více než 2000 let.

---

⁴ „Sigmund Freud řecké mýty spolu s jinými aspekty klasického starověku považoval za nesmírně důležité, neboť rozpoznal, že jsou výrazem univerzálních lidských témat“ (nešlo mu jen o známý „Oidipovský komplex“).

Další ovlivnění: James Joyce- Odysseus (moderní verze- putování irského Žida v 1 dni); seriál Startreck (putování lodi Enterprise připomíná Odysseu); Superman (dnešní Herakles), atd. str. 106-108

„Řecké mýty si uchovávají přitažlivost i na konci 20. století. Přestože ony staré příběhy se objevují v podivných nových převlecích...“ (str. 108) a toto dílo se nás o tom snaží přesvědčit.

Knížka tvoří přehledný celek řeckých mýtů, uspořádaných podle logické návaznosti, kromě příběhů nabízí všem zájemcům o tuto tematiku také hlubší pohled, vysvětluje souvislosti, uvádí různé verze jednotlivých příběhů, vše je doplněno názornými vyobrazeními. Doporučila bych ji všem, kteří mají zájem dozvědět se něco více o mýtech a jejich postavení ve společnosti (naší, antické i kterékoliv jiné).

Veronika Šodková, 2012 (415580)